SORGENS FARVER

Månedens lederrefleksion, februar 2025

Reflex
Svendsagervej 72
5240 Odense NØ

+45 2178 5767
reflex@pc.dk

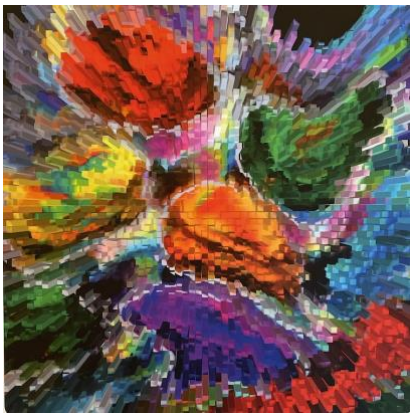

”Jeg sad for nylig og talte med en kunstmaler. Hun var ved at male en sort baggrund. Hun brugte ikke den sorte farve på paletten – hun satte den sorte farve sammen af mange farver, grønt, rødt, blåt, hvidt, gult – jeg undrede mig over hendes fremgangsmåde, og så sagde hun: "Der skal mange farver til, før farven bliver sort." Hun talte teknisk om sin metode, men jeg hørte noget andet i det, hun sagde. Der skal mange farver til, før farven bliver sort. Når vi sørger, synes vi altid kun, vi ser den sorte farve, men jo dybere sorg, des flere farver gik der til, før farven blev sort. Luftblå dage, solskins øjeblikke, grøn frodighed. Der skal mange farver til, før farven bliver sort.”

For en måned siden, nytårsaftens dag, sad jeg ved min hustrus dødsleje med min kære frue i hånden, mens hun lige så stille og roligt stoppede med at trække vejret og sov ind i døden. Det var et meget bevægende og smukt øjeblik, som jeg aldrig vil glemme. Samtidig begyndte det at gå op for mig, at hende, som jeg havde levet mere end 40 år af mit liv sammen med, nu havde forladt mig definitivt og var begyndt et liv i en anden dimension, mens jeg stod tilbage og skulle leve et nyt liv i denne verden. Med ét oplevede jeg fraværet lige så stærkt, som jeg indtil da havde oplevet nærværet.

Jeg troede ikke, det ville blive så svært. Vi havde talt åbent om både livet og døden. Vi var hinandens livsvidner, sparringspartnere og fortrolige. Vi havde oplevet så meget sammen og givet hinanden så meget, og ingen af os var bange for at møde døden. Begge var vi modne mennesker og vidste, at når den ene døde, ville den anden kunne leve videre som et helstøbt menneske. Så det skulle nok gå. Vi vidste jo begge, at vi på et tidspunkt skulle adskilles, og et nyt liv ville skulle leves på en ny måde.

Hvad jeg kun havde hørt og læst om, men ikke vidste af erfaring, var, hvad sorg i virkeligheden er, og hvordan sorgen opleves. Jeg kender til melankoliens, tungsindets og depressionens mørke. Det er som edder i kroppen, som en indre smerte og et dunkelt mørke, der fortærer én op indefra, så man som voks er ved at gå i opløsning. Sådan har jeg ikke oplevet sorgen.

Sorgen føles som vandmasserne bag et dæmningsbrud, der bliver kraftigere og kraftigere og truer med at rive alt med sig, så hele ens liv hvirvles ind i kaos og udslettelse. Den opleves ikke som mørke. Jeg kan godt lide mørket og er fortrolig med mørkets dunkle værdier. Sorgen er snarere som en konstant og dyb kontrapunktisk grundtone, der som forstærket med en enorm subwoofer svinger med så stor kraft, at fundamenterne ryster, og livet skælver. Det er en grundtone så stærk, at den ikke kan overdøves – selv når dagligdagen spiller for fuld musik – og så rystende, at man gang på gang oplever sig selv hulkende i gråd – selv på de mest ubelejlige tidspunkter.

Og så var det, at jeg for en uges tid siden fik en mail fra en god ven, der citerede ovenstående uddrag af Johannes Møllehaves bog *Til trøst* for mig og fulgte op med at skrive: "Jeg tænker, du er overvældet af den sorte farve, netop fordi I har haft så mange farver sammen."

Pludselig var det, som om rystelserne aftog, og den sorte farve begyndte at vise sine dybere nuancer i en flerfarvet palette, som jeg ikke er færdig med at udforske. Ved min kære frues runde fødselsdag blot et par måneder før hendes død, ønskede, hun at vi sang sangen: "Jeg vil male dagen blå med en solskinsstribe på, vælge lyset frem for skyggen, gi' mig selv et puf i ryggen, tro på alting – selv på lykken. Jeg vil male dagen blå." For det var det, hun havde brugt hele sit liv på, at male dagen blå og gul og rød og grøn og hvid og lys – både for mig, for vores børn, børnebørn, familie og venner, for hendes kolleger og medarbejdere, for hendes klienter og udsatte familier og for alle, som hun relaterede til.

En af de farver, der nu tonede frem for mig, var taknemmelighed. Jeg blev så utrolig taknemmelig for alt det, som hun var, og som hun gennem sin person havde bibragt mig. Det var jo det, der havde formet mig til den, jeg er i dag, og som havde gjort mig til et helt menneske. En anden farve, der tonede frem, var glæde. Det var som om førsteviolinen trængte igennem med en virtuos solo, der gjorde mig glad for livet, for dagen og for alt det, som vi havde oplevet sammen, og som vi stadig har som fælles arvegods. Også farven skønhed begyndte at lyse op i den dybsorte farve. Skønheden ved alt det, hun havde efterladt i vores liv og i vores hjem, og skønheden ved alt det, vi sammen havde skabt i familieliv, hus og have. Den sorte farve blev på en gang sortere og sortere og samtidig mere og mere farverig.

Jeg bliver mange gange spurgt: "Hvordan har du det?" Eller: "Hvordan går det?" Det er store spørgsmål, for hvad skal jeg svare? At jeg hele tiden rystes i min grundvold af en dyb dirrende sørgmodig grundtone? Eller at nye farver er ved at tone frem midt i alt det sorte? Jeg forsøger mig med formuleringen: "Det går godt – med en grundtone af vemod og sørgmodighed." Men det dækker jo ikke rigtig. Det ved jeg godt. Det er bare så svært at sætte ord på, hvordan jeg faktisk har det …

Dette er næppe en lederrefleksion i klassisk forstand. Det er jeg godt klar over. Jeg ville ønske, at jeg kunne generalisere og sige noget fornuftigt om ledelse midt i menneskers transitioner og i mødet med sorgens virkelighed. Til gengæld er det en leders refleksioner midt i den ubærlige sorg og i mødet med den uigenkaldelige virkelighed. Når det kommer til stykket, mener jeg, at der burde være et modul på alle lederuddannelser, der handler om lederes møde med dybe transitioner og skelsættende livskriser – både i lederens eget liv, blandt medarbejdere og samarbejdspartnere og i det organisatoriske liv. Dette er mit lille bidrag.

Jeg håber, at dette indblik i sorgens farver – både den sorte og alle de andre – kan være en hjælp til selv finde ind til sorgens farvepalette og til at møde mennesker, der er ramt af sorgens uvirkelige virkelighed, på en forstående, rummende og varm måde.

Tak til alle, der har mødt mig – og andre – på denne måde i løbet af den sidste måneds tid!

Månedens lederrefleksion udsendes til samarbejdspartnere, ledere og konsulenter, der beskæftiger sig med ledelse og ledelsesrefleksioner.

Du skal være velkommen til at sende **Månedens lederrefleksion** videre til andre, der kan få glæde af den. Nye læsere kan komme på mailing-listen ved at sende en mail til Reflex eller klikke på linket: https://mailchi.mp/pc/maanedenslederrefleksion. Ønsker du *ikke* at modtage **Månedens lederrefleksion**, kan du afmelde dig via link i mailen eller ved at give besked pr. mail, så vil du blive slettet af listen.

Ønsker du at sætte fokus på bæredygtigt lederliv og menneskelige arbejdspladser – inspireret af kunstens verden – så kontakt mig og hør nærmere!

Mvh. Lars Peter Nielsen, reflex@pc.dk